

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 2001-2002

27 NOVEMBER 2001

Voorstel van bijzondere wet tot wijziging van artikel 28 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen

VERSLAG

**NAMENS DE COMMISSIE VOOR DE BINNENLANDSE ZAKEN EN VOOR DE ADMINISTRATIEVE AANGELEGENHEDEN
UITGEBRACHT
DOOR MEVROUW CORNET D'ELZIUS**

I. INLEIDENDE UITEENZETTING

De hoofdindieners van het voorstel zet uiteen dat het doel ervan is het risico te verkleinen dat tussentijdse verkiezingen moeten worden georganiseerd om een vacante plaats in te vullen, wanneer de reserve aan opvolgers is uitgeput. Het strekt ertoe om de partijen

Aan de werkzaamheden van de commissie hebben deelgenomen :

1. Vaste leden: mevrouw Lizin, voorzitter; de heer Dallemagne, de dames de Bethune, De Schampelaere, Leduc, de heer Moureaux, de dames Nagy, Thijs, Van Riet, de heren Verreycken, Wille en mevrouw Cornet d'Elzies, rapporteur.

2. Plaatsvervangers: mevrouw Kaçar, de heer Monfils, de dames Nyssens en Pehlivan.

3. Andere senator: de heer Istasse.

Zie:

Stukken van de Senaat:

2-857 - 2000/2001:

Nr. 1: Voorstel van bijzondere wet van de heren Istasse, Monfils en mevrouw Lizin.

2-857 - 2001/2002:

Nr. 2: Amendement.

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 2001-2002

27 NOVEMBRE 2001

Proposition de loi spéciale modifiant l'article 28 de la loi spéciale du 8 août 1980 de réformes institutionnelles

RAPPORT

**FAIT AU NOM
DE LA COMMISSION
DE L'INTÉRIEUR ET
DES AFFAIRES ADMINISTRATIVES
PAR MME CORNET D'ELZIUS**

I. EXPOSÉ INTRODUCTIF

L'auteur principal de la proposition explique qu'elle a pour objet de diminuer la probabilité de devoir procéder à une élection partielle destinée à pourvoir à une vacance au cas où la réserve d'élus suppléants serait épuisée. Elle vise à permettre aux

Ont participé aux travaux de la commission :

1. Membres effectifs: Mme Lizin, présidente; M. Dallemagne, Mmes de Bethune, De Schampelaere, Leduc, M. Moureaux, Mmes Nagy, Thijs, Van Riet, MM. Verreycken, Wille et Mme Cornet d'Elzies, rapporteuse.

2. Membres suppléants: Mme Kaçar, M. Monfils, Mmes Nyssens et Pehlivan.

3. Autre sénateur: M. Istasse.

Voir:

Documents du Sénat:

2-857 - 2000/2001:

N° 1: Proposition de loi spéciale de MM. Istasse, Monfils et Mme Lizin.

2-857 - 2001/2002:

N° 2: Amendement.

die kandidaat zijn bij de verkiezing van de Waalse Gewestraad en de Vlaamse Raad toe te staan meer kandidaten op hun lijst op te nemen dan er leden te verkiezen zijn.

Om een grotere gelijkheid van kansen tussen de kandidaten te bevorderen en beter rekening te houden met de voorkeursstemmen uitgebracht door de kiezer, is de overdracht van de lijststemmen naar de kandidaten die de eerste plaatsen op de lijst innemen door de bijzondere wet tot hervorming van de instellingen tot de helft teruggebracht. Daarnaast is het systeem van de kandidaat-opvolgers afgeschaft. Niet-gekozen kandidaten worden automatisch opvolgers.

Door niet langer kandidaat-opvolgers voor te stellen aan de kiezer, heeft de wetgever het aantal kandidaten op de lijsten sterk verminderd.

In bepaalde gevallen is hun aantal ingekrompen tot twee per lijst (arrondissement Neufchâteau/Virton voor de verkiezing van het Waals Parlement).

Dit kleine aantal kandidaten biedt de kiezer een onvoldoende keuze, vooral indien men ervan uitgaat dat de kandidaten op de lijst de verschillende stromingen in de kieskring moeten vertegenwoordigen en dat het aantal vrouwen en jongeren op de lijst moet toenemen.

Een ander risico is dat bij gebrek aan opvolgers steeds vaker tussentijdse verkiezingen moeten plaatsvinden. Een lid kan overlijden of ontslag nemen wegens onder meer een ernstige ziekte. Een gekozen kandidaat kan aangewezen worden voor een ministerambt en zijn opvolgers kunnen om een of andere reden weigeren zijn plaats in te nemen. Deze risico's zijn vooral groot in kieskringen met een gering aantal verkozenen.

Bovendien heeft een lijst die niet meer over opvolgers beschikt, geen enkele waarborg dat hij zijn zetel terugkrijgt na de tussentijdse verkiezing. Dit wijzigt de aard van de stemming, die bij de volledige verkiezing van de verkozenen van de kieskring nog evenredig was. De Raad van State heeft daar ook al op gewezen in zijn advies van 28 juni 2000 over het voorontwerp van bijzondere wet, dat de indieners met dit voorstel willen wijzigen (stuk Kamer, nr. 1050/001, 1999-2000, blz. 20 en 21).

In dit voorstel wordt de tekst overgenomen die de Raad van State naar voren schoof in zijn advies van 3 april 2000 over het voorontwerp van wet tot beperking met de helft van de devolutieve kracht van de lijststemmen en tot afschaffing van het onderscheid tussen kandidaat-titularissen en kandidaat-opvolgers voor de verkiezing van de federale wetgevende Kamers en de Raad van de Duitstalige Gemeenschap (stuk Kamer, nr. 667/001, 1999-2000, blz. 32).

Tijdens de bespreking van dit wetsontwerp in de Kamer, verklaarde de minister dat in het oorspronkelijke ontwerp betreffende de Kamer en de Senaat wel

candidats à l'élection pour le Conseil régional wallon et le Conseil flamand de faire figurer sur leur liste un nombre de candidats supérieur à celui des membres à élire.

Afin de permettre une plus grande égalité de chances entre les candidats et de tenir compte davantage des voix de préférence exprimées par l'électeur, la loi spéciale de réformes institutionnelles a réduit de moitié le fait de reporter les voix exprimées en case de tête sur les candidats qui occupent les premières places de la liste. Elle a supprimé, dans la foulée, le système des candidats suppléants, les candidats non élus devenant suppléants automatiquement.

En supprimant la présentation de candidats suppléants pour l'électeur, le législateur a réduit fortement le nombre de candidats figurant sur les listes.

Dans certains cas, ce nombre est même réduit à deux par liste (cas de l'arrondissement de Neufchâteau/Virton pour l'élection du Parlement wallon).

Ce petit nombre de candidats ne donne pas à l'électeur un choix suffisant si l'on prend en considération la nécessité de faire figurer des candidats représentant les diverses entités de la circonscription ou encore l'objectif d'augmenter les candidatures féminines ou jeunes.

Un autre problème est de voir se multiplier le nombre d'élections partielles faute de suppléants. Outre les cas de décès ou de démission suite à une maladie grave ou autres, ceci peut se produire à la suite du désistement de suppléants appelés à siéger, par exemple, à la suite de la nomination d'un élu en qualité de ministre. Ces risques sont particulièrement élevés dans les circonscriptions disposant d'un petit nombre d'élus.

En outre, la liste qui ne possède plus de suppléant n'a aucune garantie de retrouver son siège à l'issue d'une élection partielle, ce qui modifie la nature du scrutin qui était proportionnel lors de l'élection complète des élus de la circonscription. Ce problème avait été soulevé, dans le même sens, par le Conseil d'État dans son avis donné le 28 juin 2000 sur l'avant-projet de loi spéciale que cette proposition tend à modifier (doc. Chambre, n° 1050/001, 1999-2000, pp. 20 et 21).

La présente proposition reprend le texte proposé par le Conseil d'État dans son avis du 3 avril 2000 sur l'avant-projet de loi visant à réduire de moitié l'effet dévolutif des votes exprimés en case de tête et à supprimer la distinction entre candidats titulaires et candidats suppléants pour l'élection des Chambres législatives fédérales et du Conseil de la Communauté germanophone (doc. Chambre, n° 667/001, 1999-2000, p. 32).

Lors de la discussion à la Chambre de ce projet de loi, le ministre de l'Intérieur a déclaré que, dans son projet initial qui concernait la Chambre et le Sénat, il

was voorzien in een oplossing voor dit probleem. De regering gaf er evenwel de voorkeur aan, het Parlement te laten oordelen over de relevantie van een maatregel terzake (stuk Kamer, nr. 667/004, 1999-2000, blz. 4). Aan de vooravond van de plaatselijke verkiezingen heeft de meerderheid in het Parlement zich niet over dit onderwerp uitgesproken. Er werd opnieuw aan herinnerd tijdens de besprekingen in de Senaatscommissie voor de Binnenlandse Zaken op 19 juni 2001 en in de plenaire vergadering van 5 juli 2001 over het ontwerp van bijzondere wet.

Dit voorstel strekt ertoe het aantal kandidaten op te trekken op de lijsten voor de verkiezingen van het Waals Parlement en van het Vlaams Parlement. Er wordt voorgesteld dit aantal met 30% op te trekken, met een minimumaantal van drie bijkomende kandidaten.

In de kleinste kieskringen brengt dit het aantal kandidaten op vijf per volledige lijst.

Dit aantal vormt een bovengrens, en geen verplichting voor de lijsten, die dus niet noodzakelijk volledig moeten zijn om te kunnen worden ingediend.

Daar komt nog bij dat de indieners het niet nodig achten het reeds hoge aantal kandidaten voor de verkiezing van de Raad van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest nog op te trekken.

Ten slotte dient erop gewezen dat artikel 14*bis*, eerste lid, van de wet van 16 juli 1993 to vervollediging van de federale staatsstructuur, ingevoegd bij de wet van 24 mei 1994, hier niet wordt gewijzigd. Deze bepaling aangaande de vertegenwoordiging van beide geslachten moet bij bijzondere wet worden gewijzigd na de lopende herziening van de grondwetsartikelen 10 en 10*bis*.

Wat het Waals Parlement betreft is de toestand het meest schrijnend, omwille van de kleine dimensie van bepaalde kieskringen. Zo zijn er in het arrondissement Neufchâteau-Virton slechts twee zetels te begeven en in het arrondissement Aarlen-Marche-en-Famenne-Bastenaken, drie zetels. Het risico is daar bijgevolg groot dat tijdens de zittingstijd tussentijdse verkiezingen moeten worden gehouden. Dit is de reden waarom huidig voorstel werd ingediend.

II. BESPREKING

De hoofdindieners vestigt er de aandacht op dat dit voorstel niet los te koppelen is van zijn andere voorstellen nrs. 2-858/1 en 2-859/1.

Een lid beklemtoont dat haar voorstel nr. 2-882/1 evenmin los te koppelen valt van dit voorstel, omdat het tracht een probleem op te lossen dat ook speelt op het vlak van de verkiezingen maar dan voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het wil de gevaren van het «stemblok» neutraliseren.

avait prévu de remédier à ce problème. Toutefois, le gouvernement avait préféré laisser au Parlement le soin d'apprécier l'opportunité de prendre une mesure en ce sens (doc. Chambre, n° 667/004, 1999-2000, p. 4). À la veille des élections locales, la majorité du Parlement ne s'est pas prononcée à ce sujet. Cela fut rappelé également lors du débat en commission de l'Intérieur du Sénat, le 19 juin 2001, et en séance plénière, le 5 juillet 2001, sur le projet de loi spéciale.

La présente proposition de loi vise à augmenter le nombre de candidats figurant sur les listes lors des élections du Parlement wallon et du Parlement flamand. Il est proposé d'augmenter ce nombre de 30%, avec un minimum de candidats supplémentaires de trois.

Dès lors, dans les plus petites circonscriptions, le nombre de candidats serait de cinq par liste complète.

Il faut observer que ce nombre constitue un plafond, sans obligation d'être atteint par une liste, qui ne doit donc pas nécessairement être complète pour pouvoir être déposée.

En outre, les auteurs n'ont pas estimé utile d'augmenter le nombre — déjà élevé — de candidats à l'élection du Conseil de la Région de Bruxelles-Capitale.

À noter enfin que l'article 14*bis*, alinéa 1er, de la loi du 16 juillet 1993 visant à achever la structure fédérale de l'État, inséré par la loi du 24 mai 1994, n'est pas modifié ici. Cette disposition, qui concerne la représentation des deux sexes, devrait être modifiée par une loi particulière à l'issue de la révision en cours des articles 10 et 10*bis* de la Constitution.

C'est la situation du Parlement wallon qui est la plus déplorable, en raison de la dimension restreinte de certaines circonscriptions. Ainsi, il n'y a, dans l'arrondissement de Neufchâteau-Virton, que deux sièges à pourvoir et, dans l'arrondissement d'Arlon-Mache-en-Famenne-Bastogne, trois. Le risque est donc grand que des élections partielles doivent y être tenues en cours de législature. Telle la raison du dépôt de la présente proposition.

II. DISCUSSION

L'auteur principal souligne que cette proposition ne peut être dissociée de ses autres propositions nos 2-858/1 et 2-859/1.

Une commissaire souligne que sa proposition n° 2-882/1 doit être associée à la proposition en discussion, parce qu'elle vise à résoudre un problème qui se pose aussi en matière électorale, mais pour la Région de Bruxelles-Capitale. Elle tend à neutraliser les risques du «vote groupé».

Het zou onbillijk zijn enkel de problemen van de kleine arrondissementen te regelen zonder deze van de grote kiesomschrijvingen in overweging te nemen.

De minister, die eerst nog wat terughoudend was, kan met zulk een binding instemmen, als uiting van een evenwicht. Technisch is het echter een probleem van geheel andere aard.

Uiteindelijk beslist de commissie huidig voorstel van bijzondere wet afzonderlijk te behandelen, omdat er bij de stemming in de plenaire vergadering een bijzondere meerderheid voor vereist is.

Sommige leden vinden dat het voorstel nog niet ver genoeg gaat, en dat bijvoorbeeld een lijst van vijf kandidaten in een klein arrondissement nog onvoldoende tegemoet komt aan de zorgen van de hoofdindieners.

De dames De Schamphelaere en Thijs dienen een amendement in (nr. 1) om het aantal bijkomende kandidaten op de lijst vast te stellen op vijf in plaats van drie.

De commissie beslist in de Nederlandse tekst van de aanhef van artikel 2 bij wijze van technische correctie de woorden «als volgt» te vervangen door de woorden «door de volgende leden».

III. STEMMINGEN

Artikel 1

Dit artikel wordt eenparig aangenomen door de tien aanwezige leden.

Artikel 2

Het amendement nr. 1 en het aldus gewijzigde artikel wordt eenparig aangenomen door de tien aanwezige leden.

Stemming van het geheel

Het geheel van het wetsvoorstel wordt eenparig aangenomen door de tien aanwezige leden.

Vertrouwen werd geschonken aan de rapporteur voor het uitbrengen van dit verslag.

De rapporteur,

De voorzitter,

Christine CORNET D'ELZIUS.

Anne-Marie LIZIN.

Il serait injuste de ne régler que les problèmes des petits arrondissements, sans prendre en considération ceux des grandes circonscriptions.

Le ministre, qui, initialement, était encore quelque peu réticent, accepte de lier ces deux aspects, pour équilibrer les choses. Techniquement, toutefois, il s'agit là d'un problème d'une toute autre nature.

Finalement, la commission décide d'examiner séparément la proposition de loi spéciale en discussion, parce que le vote en séance plénière requiert une majorité spéciale.

Certains membres trouvent que la proposition ne va pas encore assez loin et que, par exemple, une liste de cinq candidats dans un petit arrondissement, ne tient pas suffisamment compte des préoccupations de l'auteur principal.

Mmes De Schamphalaere et Thijs déposent un amendement (n° 1) visant à fixer le nombre de candidats supplémentaires sur la liste à cinq au lieu de trois.

La commission décide de remplacer, à titre de correction technique, dans la phrase liminaire du texte néerlandais de l'article 2, les mots «als volgt» par les mots «door de volgende leden».

III. VOTES

Article 1er

Cet article est adopté à l'unanimité des 10 membres présents.

Article 2

L'amendement n° 1 et l'article ainsi modifié sont adoptés à l'unanimité des 10 membres présents.

Vote sur l'ensemble

L'ensemble de la proposition de loi a été adopté à l'unanimité des 10 membres présents.

Confiance a été faite à la rapporteuse pour la rédaction du présent rapport.

La rapporteuse,

La présidente,

Christine CORNET D'ELZIUS.

Anne-Marie LIZIN.